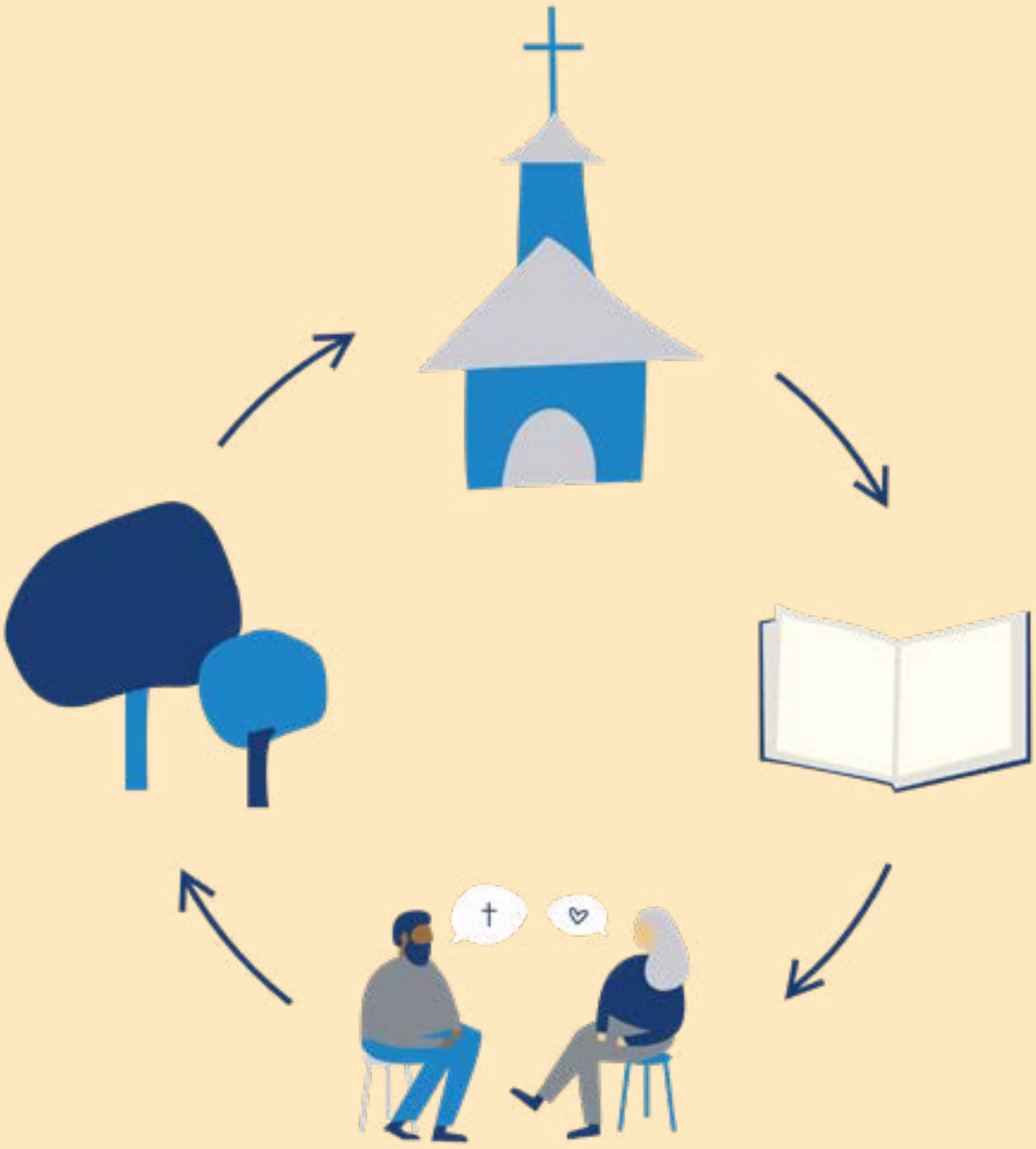

För den här världens skull

– Ett samtalsmaterial om skapelsekrisen

EVANGELISKA FRIKYRKAN

Bilda

Innehåll

Förord	3
Inledning – För den här världens skull	4
Till dig som är ledare	5
Hur ser en träff ut?	6
Träff 1. För den här världens skull	7-9
Träff 2. Tack gode Gud för maten	10-13
Träff 3. Hållbar konsumtion	14-19
Träff 4. Att resa	20-23
Träff 5. Ta hand om hemmet	24-26
Träff 6. Vad gör vi nu?	27-28
Till sist	29-30
Tipslista	31

© Studieförbundet Bilda Svealand 2026

Grafisk form: Kristin Lundström

Kontakt Bilda: Elin.kullingsjo@bilda.nu
Uppdragsgivare: Evangeliska Frikyrkans klimatarbetsgrupp, skriven av Gudrun Boström, Anna Elsander och Elin Kullingsjö
Redaktör: Elin Kullingsjö
Illustrationer: Stina Vingren, Unsplash.com, Shutterstock

Evangeliska Frikyrkan och Studieförbundet Bilda Svealand

info@efk.se • 019-16 76 00 www.efk.se
svealand@bilda.nu • 019-601 53 50 • www.bilda.nu

Förord

"FÖR DEN HÄR VÄRLDENS SKULL" är en teologisk bearbetning och ett samtalsmaterial om skapelsekrisen framtaget på uppdrag av Evangeliska Frikyrkans styrelse utifrån ett beslut i Kongress 2024. Gruppen som tagit fram materialet har arbetat tillsammans och i två undergrupper. Gruppen har bestått av:
- Andreas Dagernäs, Tilda Enell och Mats Larsson som har arbetat med den teologiska bearbetningen.
- Gudrun Boström, Anna Elsander och Elin Kullingsjö som arbetat med samtalsmaterialet.

”För den här världens skull” har tagits fram för att skapa rum för goda samtal och agerande kring den skapelsekris som vår värld befinner sig i.

Det är framtaget för att användas i EFKs församlingar, exempelvis i hem- och ungdomsgrupper, men kan självklart även användas för egen läsning och reflektion.

Den teologiska bearbetningen, som du hittar på www.efk.se, bidrar med förslag på varför frågor kring miljö och klimat är relevant för oss som kristna. Detta samtalsmaterial ger konkreta steg i hur vi kan agera som församling och individ för att begränsa skapelsekrisen.

»För den här världens skull” har tagits fram för att skapa rum för goda samtal och agerande kring den skapelsekris som vår värld befinner sig i.«

Inledning – För den här världens skull

Skapelsen, naturen och människan skapar förundran. Det är storslaget och på samma gång djupt fascinerande - in i minsta detalj. Gud skapade universum, jorden, träd och växter, djur och fiskar och allt som finns på jorden och han såg att det var gott. När Gud sedan skapade människan gav han oss uppdraget att förvalta eller ta hand om skapelsen.

Idag lever vi i en klimatkris, miljökris eller skapelsekris. Jorden lider. Vi har inte lyssnat eller förstått uppdraget vi fått – att förvalta skapelsen. Som en följd förstörs naturen alltmer och människor lider nöd till följd av detta. Vi var tänkta att leva i samspel med naturen.

I det här samtalsmaterialet har vi valt att i största möjliga mån använda ordet skapelsekris i stället för klimatkris eller miljökris. Skapelsekris är ett vidare begrepp som återknyter till kristendomens och bibelns grundberättelse. Dels om Gud som skapare av allt, dels till det fundamentala problemet i världen: syndafallet.

Gud är en nådig Gud. Det finns hopp. Vi kan omvända oss, och i kärlek till Gud och hans skapelse försöka lära oss mer om skapelsen och hur den fungerar och vi kan välja att leva på ett mer hållbart sätt.

Det här samtalsmaterialet är för Dig som vill förstå vår kallelse och är villig att försöka dra ditt strå till stacken och som i gemenskap med andra vill söka vägar framåt. För den här världens skull.

Välkommen att sätta igång!

Film: Introduktion till För den här världens skull – ett samtalsmaterial och teologisk bearbetning om skapelsekrisen

Andreas Dagernäs och Elin Kullingsjö från arbetsgruppen för klimat.
Denna film kan användas som en introduktion för samtalsmaterialet exempelvis på en gudstjänst eller i en samling för att samtala om skapelsekrisen.

»Idag lever vi i en klimatkris, miljökris eller skapelsekris. Jorden lider. «

Till dig som är ledare

Samtalsmaterialet är gjort för sex träffar, men går också att använda fritt, exempelvis i en församlingskväll om klimatet eller tillsammans med annat material som finns listat under Tipslistan som finns längts bak i materialet. Tema för träff 2 - 5 är valda utifrån de områden som har den största påverkan på privatpersoners klimatavtryck. Texterna är korta och anpassade så att de kan läsas högt vid varje träff. Det viktiga är att skapa rum för frågorna.

Inför första träffen:

- Fundera på vad det kan finnas för förväntningar hos deltagarna. Detta för att skapa de bästa förutsättningarna och samtalen. Ta gärna hjälp av samtalsreglerna nedan.

- Vid första träffen, se till att alla får möjlighet att presentera sig, om inte alla redan känner varandra. Be att var och en presenterar sig utan yrke och utbildning, börja hellre med exempelvis något som var och en uppskattar i naturen.

- Det finns filmer som du kommer åt genom QR-koder vid varje träff, fundera hur och när gruppen ska titta på dem. Det kan göras via mobil eller via skärm/projektorduk. Filmerna ska ses som inspiration till era samtal. Det är röster från olika personer inom EFK i Sverige men också internationellt.

- Materialet är upplagt utifrån att en grupp möts cirka två timmar. Planera in tid för eventuell mat eller fika.

- Ska någon i gruppen föra anteckningar under träffarna, för att komma ihåg goda idéer? Kanske vill din grupp skriva ihop en lista på tips och tankar för egen användning? Eller anteckna för att kunna berätta för övriga i församlingen? Eller till och med för att ta fram underlag för beslut av styrelsen?

- Fundera på hur du och din grupp skulle vilja prata om dessa frågor i församlingen och där ni bor. Finns det fler grupperingar lokalt som ni kan samverka med?

- Läs igenom den teologiska bearbetningen innan ni startar gruppen och ha det tillgängligt för gruppen. Eller låt hela gruppen läsa det. Till varje träff finns utdrag och hänvisning till olika delar i den teologiska bearbetningen.

Samtalsregler

- Det personliga stannar i gruppen.
- Det är okej att prova tankar och att ändra sig.
- Man har rätt att vara tyst.
- Alla talar i jagform.
- Alla hjälps åt att hålla tidsramarna.
- Alla bidrar med sitt perspektiv och värdesätter att få ta del av andras.

Hur ser en träff ut?

Träff 1

1. Låt var och en presentera sig. (Cirka 10 minuter beroende på gruppens storlek.)
2. Prata om förväntningar, praktiska frågor och om någon ska anteckna. (Cirka 15 minuter.)
3. Läs texten för dagens tema samt de föreslagna texterna i den teologiska bearbetningen tillsammans. (Cirka 25 minuter.)
4. Se filmen. (Cirka 10 minuter.)
5. Samtala om frågorna. (Cirka 45 minuter.)
6. Förbered deltagarna på nästa träffs tema och avsluta. (Cirka 10–15 minuter.)

Träff 2–5

1. Hänger någon reflektion eller frågeställning kvar från förra träffen? Samtala kring dem. Se till att alla kommer till tals. Utifrån hur stor gruppen är kan man prata i mindre grupper eller i helgrupp. (Cirka 10–15 minuter.)
2. Läs texten för dagens tema samt de föreslagna texterna i den teologiska bearbetningen tillsammans. (Cirka 25 minuter.)
3. Se filmerna. (Cirka 10 minuter.)
4. Samtala om frågorna. (Cirka 45 minuter.)
5. Förbered deltagarna på nästa träffs tema och avsluta. (Cirka 10–15 minuter.)

Träff 6

1. Hänger någon reflektion eller frågeställning kvar från förra träffen? Samtala kring dem. Se gärna till att alla kommer till tals, utifrån hur stor gruppen är kan man prata i mindre grupper eller prata i helgrupp. (Cirka 10–15 minuter.)
2. Läs texten för dagens tema tillsammans liksom frågorna. (Cirka 10 minuter.)
3. Se filmerna. (Cirka 10 minuter.)
4. Enskild reflektion och gruppsamtal, så lång tid som det behövs.

Träff 1. För den här världens skull

Arbetet för att bekämpa fattigdom, främja mänskliga rättigheter och verka för större ansvarstagande för miljö och klimat, grundas i övertygelsen om alla människors lika värde utifrån Guds vilja i skapelse och frälsning.

(Evangeliska Frikyrkans Tro och självförståelse)

För den här världens skull

När vi ser oss runt omkring i vår värld ser vi hur katastrofer avlösa varandra. Kraftiga stormar, för mycket regn, för lite regn, för varmt, för kallt, arter som försvinner, hav som värms upp. Naturens cykler, som människan känner dem, förändras i snabb takt och ofta drabbas de fattiga mest. När vi i de rika delarna av världen har tillåtit att skapelsen exploateras, drabbas de som Jesus talar om som sina bröder.

Skapelsekris
I det här materialet har vi valt att i största möjliga mån använda ordet skapelsekris i stället för klimatkris eller miljökris. Skapelsekris är ett vidare begrepp som återknyter till kristendomens och bibelns grundberättelse. Dels om Gud som skapare av allt, dels till det fundamentala problemet i världen: syndafallet.

Hur hamnade vi här? I en skapelsekris som hotar livet på jorden?
En förklaring kan vara de tankar och idéer som uppkom under upplysningstiden då människor förändrade sin syn på världen och sin plats i den. Upplysningens satte människan i centrum och förpassade Gud till marginalen. Förnuft, naturvetenskap och teknik kom att betonas. Idén om ständig utveckling har lett till en strävan efter ökad ekonomisk tillväxt som i sin tur lett till en modell där människan tagit sig rätten att överutnyttja jordens resurser.

En del menar att skapelsen är förgänglig och att vi inte behöver bry oss om skapelsen då den ändå ska förintas. En avgörande fråga blir varför Gud skulle förstöra det han skapat och skapelsen som är platsen för hans närvaro? Detta motsägs även av det uppdrag vi fått att vårda skapelsen. Även om syndafallet påverkade vår relation till skapelsen har uppdraget inte upphört.

Jesus säger i Matteusevangeliet 25:40 ”Vad ni har gjort mot dessa mina minsta, som är mina bröder, det har ni gjort mot mig”. Jesus exemplifierar: ge den hungrige mat, ge den törstige vatten, ta hand om den hemlöse, klä den nakne och besöka de sjuka och de fängslade. Jesus kallar oss att förkunna evangeliet i ord och handling – att göra gott för våra medmänniskor.

I Markusevangeliet 16:15 utmanar Jesus oss att inte bara förkunna evangelium för människorna, utan han säger: ”Gå ut överallt i världen och förkunna evangeliet för hela skapelsen”. I all dess variation och utifrån Guds kreativitet har skapelsen ett egenvärde och är inte bara till för människans skull. Och den innefattar hela universum – allt från himlarymderna med sol, måne och stjärnor till jorden med oceaner, träd och växter, djur och mikroorganismer. Skapelsen fanns innan människan fanns och Gud såg att den var god.

Träff 1.

EFKs identitet bygger på att Bibeln är vårt rättesnöre och att det är där vi hittar svaren. Bibeln beskriver att Gud skapade världen och att han såg att det var gott. I skapelseberättelsen i Bibeln beskrivs också skapelsen som en plats där Gud är närvarande. Skapelsen blir en berättelse om vem skaparen är. Men Bibeln beskriver också hur syndafallet kom in och påverkade skapelsen och det uppdrag Gud gett människan; att ta hand om skapelsen. Om Jesus är hela jordens Herre och är den genom vilken allt blivit till kan vi inte skilja mellan vår relation till Kristus och hur vi agerar i förhållande till jorden. Att förkunna det evangelium som säger ”Jesus är Herre” involverar jorden eftersom Kristi Herravälde gäller hela skapelsen.

Omvändelse och Lärjungaskap

Om vi menar allvar med att vi vill vara omvända och följa Jesus blir det inte möjligt att propagera för, eller leva på ett sätt som förstör det Gud har skapat. Vår riktning blir i stället att predika evangelium för allt skapat. Som rörelse och församlingar behöver vi ta detta till oss – i evangelisation och i internationell mission. Som lärjungar behöver vi förstå Kristus syn på skapelsen och förstå att Jesu död på korset gäller hela skapelsen. Gud har lovat att hjälpa oss genom sin Ande. Gud har inte bara gett oss Anden, han har också gett oss till varandra. Som församlingsgemenskap kan vi tillsammans formas så att vi får en trovärdig livsstil. Tillsammans kan vi mejsla fram hur vi kan vårda skapelsen och komma med goda nyheter för allt skapat. På det sättet kan vi bli ett hoppets tecken för de som tappat hoppet.

Jesu kallelse – att förkunna evangeliet för hela skapelsen - sträcker sig utanför vår egen gemenskap och utanför vår del av världen. För många av EFKs partners i andra länder är den frågan livsavgörande.

Träff 1.

Läs gärna mer i den teologiska bearbetningen (För den här världens skull – En teologisk bearbetning av skapelsekrisen utifrån EFKs identitet)

“Vi är alla en del av en ständigt pågående samhällsomvandling som genomsyrats och påverkat frikyrkan sedan upplysningen. Vi kan inte frigöra oss från vår historia och vår samtid, men vi måste hantera den.”
Citat från den teologiska bearbetningen under rubriken “Den Historiska bakgrunden till skapelsens kris” i Inledningen, sista stycket.

“Att påstå att naturen och det materiella finns endast för människans skull är falskt, då vi redan har konstaterat att den har sitt egenvärde och sitt ursprung och yttersta mål i Kristus.”
Citat från den teologiska bearbetningen under rubriken "Efterföljelse i skapelsekrisen", i kapitel 3, fjärde stycket.

“Tillsammans kan vi utgöra en röst som påtalar de orättvisor som klimatförändringar tydliggör och förstärker. Tillsammans kan vi få fram resurser till att hjälpa de som drabbas värst av klimatkatastrofer. Tillsammans kan vi utgöra en hoppets gemenskap för de som har tappat hoppet inför skapelsekrisen.”
Citat från den teologiska bearbetningen under rubriken “Att utgöra en alternativ gemenskap och en kraft till förändring” i kapitel 5, femte stycket.

Film 1: Afrikanska kyrkor möter klimatförändringar

Om hur EFKs systerkyrkor i Afrika engagerar sig i klimatfrågan,
Andreas Dagernäs, utvecklingsledare, EFK Region Afrika, med flera.

Film 2: Naturens betydelse

Naturens betydelse, David Wiljebrand, hållbarhetsstrateg Umeå.

Samtalsfrågor

1. Fundera över texten och filmerna ovan, vilka tankar fick du?
2. Vad tänker och känner du inför Guds skapelse?
3. Håller du med om att vi befinner oss i en skapelsekris? Om ja, vad får det för konsekvenser för dig och andra – och oss som församlingsrörelse?
4. Vad innebär det för er som grupp eller församling att vara en del av hoppets gemenskap? Hur skulle det kunna bli synligt där ni finns?
5. Vad har du för förväntningar på träffarna framöver?

Träff 2. Tack gode Gud för maten

Gud har skapat hela världen där människan är en del i Guds fantastiska skapelse. Alla delar är ömsesidigt beroende av varandra och vi tillsammans är beroende av Gud som skapar och upprätthåller allt. I Bibelns början beskrivs hur människan får i uppdrag att förvalta jorden. Inte äga, men att på Guds uppdrag förvalta och ta väl hand om det som är hans. Gud som vet vad vi behöver har gett oss både förutsättningar för, och uppdraget att odla för att ge oss den mat vi människor behöver.

I Nya Testamentet påminner Jesus oss om att vi har ett ansvar, inte bara gentemot skaparen utan också gentemot våra medmänniskor. Vi kan därför inte exploatera skapelsen på ett sätt att resurserna inte räcker till alla eller att vi förstör möjligheterna för andra människor att kunna odla och producera sin mat. Hur vi odlar, producerar och transporterar vår mat får konsekvenser för skapelsen och för våra medmänniskor.

Läs gärna mer i den teologiska bearbetningen
"Men Gud överger inte skapelsen, den tillhör Honom och det är människans fortsatta uppdrag och kallelse att ta hand om och skydda den i stället för att exploatera den."
Citat från den teologiska bearbetningen under rubriken "Att läsa Bibeln ur ett skapelseperspektiv" i kapitel 1, tredje stycket.

"Människans förhållande till skapelsen måste förstås utifrån Gud och det uppdrag, den plats i skapelsen, som hon är given av Gud."
Citat från den teologiska bearbetningen under rubriken "Förvaltarskapet - det stora uppdraget" i kapitel 4, åttonde stycket.

Rätten till mat

Rätten till mat och vatten är en av de mest grundläggande, enligt Förenta nationernas (FN) deklaration om mänskliga rättigheter. Och på ett sätt är det självklart, för utan mat och vatten överlever vi inte. Men klimatförändringar i kombination med en ökande befolkning, påverkar kraftigt möjligheten till det. FN:s beräkningar visar att 25 procent av jordens matproduktion kan försvinna till år 2050. Detta samtidigt som jordens befolkning förväntas öka med drygt två miljarder. För närvarande råder det ingen brist på mat i världen, men fördelningen är mycket ojämn. Närmare en miljard människor är hungrande och undernärda medan andra delar av världens befolkning är överviktiga. Fattigdom, brist på demokrati och rättvisa är tillsammans med klimatförändringarna de huvudsakliga skälen till hunger.

Vi människor är helt beroende av naturens variation och artrikedom. Växterna gör till exempel att luften blir ren, bin och humlor ser till att träden får frukt och små organismer tar bort gifter ur vattnet. När dessa mekanismer inte fungerar eller skadas på grund av klimatförändringar, riskeras samtidigt möjligheten för miljontals människor att få rent vatten och mat.

Träff 2.

Hur kan då vi som bor i Sverige förhålla oss till dessa enorma utmaningar kring klimatförändringar och bristen på mat? Det finns två huvudsakliga områden som går att påverka som enskild eller grupp: att förändra matvanor och att minska mängden mat som slängs.

Enligt Livsmedelsverket slänger vi i Sverige slänger cirka 15 kilo mat varje per person och år, exempelvis frukt, grönsaker, bröd och matrester – sådant som vi egentligen skulle kunna äta. Dessutom slänger vi 18 kilo mat och dryck per person i vasken, exempelvis kaffe, te och mejeriprodukter. Sammanlagt blir detta 33 kilo per person och år. Om vi förändrar våra matvanor kan det göra stor skillnad – både för människor nära oss och långt ifrån.

En möjlighet att tacka Gud

Hur kan vi börja förändra våra matvanor? Ett enkelt sätt är att uttrycka tacksamhet för den mat som vi har. Det blir en möjlighet att tacka Gud för allt i naturen som gör att vi kan få mat och vatten. Utifrån det kan vi träna oss i att förändra våra vanor så att maten också räcker till fler och att vår mat inte påverkar skapelsen negativt.
Mitt i denna tacksamhetsövning finns det utmaningar. Vi har alla olika livssituationer, och hur mycket tid och pengar vi kan lägga på vår mat kan variera. Många av våra matvanor är djupt rotade och kopplade till minnen – idag precis som i Bibelns värld. De påverkas också av sociala sammanhang och normer och kan kännas svåra att ändra på. Eller så är vardagen så stressig att det kan kännas svårt att ändra matvanorna. Även klimatvänliga alternativ kan ibland kräva mer tid och eftertanke. Men det kan också vara svårt att veta vilka livsmedel som är mest klimatvänliga och hur man ska välja. Dessutom kan den ekonomiska situationen påverka – klimatvänliga och ekologiska livsmedel kan ofta vara dyrare. Vegetariska alternativ är dock ofta billigare än till exempel kött.

Träff 2.

Vad kan vi börja förändra?

Att börja fundera över utmaningarna ovan kan bidra till att faktiskt se vilka möjligheter som finns till förändrade matvanor och ett minskat matsvinn. Förhållandena ser olika ut på olika ställen i världen men ur ett svenskt perspektiv kan vi exempelvis:

- Producera egen mat i den mån vi har möjlighet på fönsterbrädan eller balkongen eller i trädgården. Det bidrar till matsäkerhet, ökad kunskap och bättre kvalité.
- Äta mat som är lokalt producerad, gärna från lokala bönder, fiskare, jägare och plockare.
- Äta mindre processad mat. Det är nyttigare och bidrar oftast till mindre energikonsumtion.
- Äta mer växtbaserat. Det minskar koldioxidutsläppen.
- Äta mer ekologiskt. Det bidrar till biologisk mångfald och minskar utsläpp från bekämpningsmedel.
- Äta kött mer sällan och i så fall bättre kött, det vill säga kött från djur som betar, ekologiskt kött eller naturbeteskött. Detta minskar koldioxidutsläppen och bidrar till biologisk mångfald samt minskar behovet av bekämpningsmedel.
- Äta mer säsongsanpassat. Det minskar importen av mat.

Vi kan också minska matsvinnet genom att:

- Planera matinköpen.
- Frysa in rester och göra matlådor.
- Smaka och lukta på maten innan den slängs. Gå inte bara på “bäst före datum”.

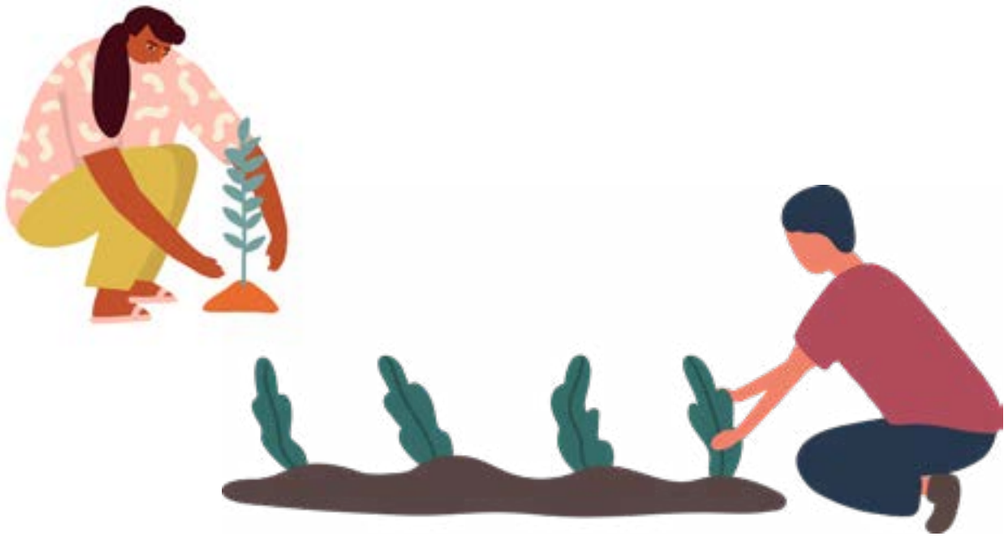

Träff 2.

Kanske har du möjlighet att odla själv och på så sätt minska klimatavtrycket av det du äter? Det kan vara i liten skala på balkongen, i din trädgård eller gemensamt med andra i anslutning till kyrkan. Här är ett par saker som du kan göra för att minska klimatavtrycket:

- minska användningen av konstgödning
- öka den biologisk mångfalden genom att odla flera olika grödor/blommor/träd
- vattenskörda (samla regnvatten och använda det)

Film 1: Hållbar matproduktion
Johan och Pernilla Sigge, Immanuelskyrkan Örebro

Film 2: Matkonsumtion i kyrkan
Anders Ericson Lindsten, Lugnetkyrkan i Falun

Film 3: Ökad matsäkerhet
Turkhuu, FARM, EFKs partnerorganisation i Mongoliet

Samtalsfrågor

1. Fundera över träffens tema och filmer, vilka tankar fick du?
2. Vilken tankar fick ni när ni läste texterna från den teologiska bearbetningen?
3. När du läser om utmaningarna kring matvaror och svinn, är det något som känns enkelt? Är det något som känns svårt?
4. Vilka steg kan du och ni i församlingen ta för att ändra matvanor och minska matsvinnet?
5. Hur kan ni hjälpa varandra i att ta steg till förändring?

Träff 3. Hållbar konsumtion

Världen är skapad av Gud och är därför värdefull för Gud. Världen är en fantasifull skapelse med en storslagen artrikedom där allt utgör delar i ett stort kretslopp. Varje art är skapad av Gud och har en plats, en funktion och ett unikt värde. Allt detta har Gud överlåtit till oss människor att förvalta - till oss som också är en del av själva skapelsen. Vi behöver återerövra Guds syn på skapelsen och på livet för att rätt kunna vårda och ta hand om det skapade. Vi behöver komma bort från egoism och den konsumtionshysteri som skadar människor, sjöar och hav, luften och rymden, marken och jorden. Vi har ett ansvar såväl för naturen som för våra medmänniskor. Som Jesu lärjungar behöver vi anpassa vårt sätt att leva och konsumera på ett sätt som är präglat av vår efterföljelse.

Läs gärna mer i den teologiska bearbetningen:
"Omvändelse handlar om att förenas med Jesus, Hans vilja och handlande i den här världen.”
"Eftersom hela livet ryms i Kristus så blir inte våra val och etiska ställningstagande saker som vi lägger till, utan som formas utifrån Honom.”
Citat från den teologiska bearbetningen under rubriken “Att förenas med Jesu riktning, sinne och intresse för den här världen” i kapitel 3 första och tredje stycket.

"I Jesu efterföljd går det inte att propagera för en livsstil där konsumtion blir ett självändamål och vars konsekvens är utarmande av naturens resurser.”
Citat från den teologiska bearbetningen under rubriken “Efterföljelse i skapelsekrisen” i kapitel 3, tredje stycket.

Träff 3.

Konsumtion som påverkar klimatet

Produktionen av kläder och hemelektronik påverkar miljön och klimatet mycket. Textilbranschen är en av de mest förorenande industrierna i världen. Det krävs stora mängder vatten och energi för att producera kläder – men också kemikalier av olika slag som förorenar vattnet. Våra kläder tillverkas dessutom ofta på platser i världen där man inte har samma stränga lagar som vi har i Sverige, vad gäller till exempel arbetsmiljö, arbetsförhållanden och utsläpp.

Svensken har ökat sin textilkonsumtion med cirka 30 procent under 2000-talet, till cirka 14 kilo per person och år. Vi använder de textilier vi köper kortare tid än tidigare. Till detta bidrar bland annat att vissa klädproducenter har ökat antalet kollektioner från fyra till bortåt 50 per år – det som kallas fast fashion. Dessa tillverkare massproducerar trendkänsliga kläder till lågt pris vilket gör att modet förändras snabbare.

Tillverkningen av elektronik är energi- och kemikaliekrävande. Det leder till fler och större utsläpp vilket också påverkar klimatet. Vissa produkter skadar mest vid produktionen medan andra produkter skadar mer när de väl används, framför allt eftersom de kräver mycket energi. Också användandet av internet, inte minst AI, kräver enorma mängder energi. Bedömare menar att minst 10 procent av världens energikonsumtion går till internet. Den totala energiförbrukningen i världen ökar snabbare än elproduktionen.

Att vi använder så mycket elektronik bidrar också till mycket mer avfall. Till exempel beräknas tillverkningen av en enda mobiltelefon skapa 55 kilo koldioxid och ge 86 kilo avfall. I mycket elektronik ingår även så kallade konfliktmineraler. De kallas så eftersom de utvinns i områden med väpnade konflikter – och där handeln med dem direkt eller indirekt finansierar väpnade grupper. Pengarna från utvinningen göder våld, krig och övergrepp och leder till grovt utnyttjande och en livsfarlig arbetsmiljö för de barn och vuxna som arbetar där.

Många kläder och elektronikprodukter används bara mycket kort tid. De snabba modeväxlingarna och teknikutvecklingen leder till att konsumenter ofta köper nya produkter och kastar de gamla. En undersökning från Avfall Sverige visar att upp till 7 500 ton farligt avfall hamnar i hushållssoporna varje år, varav 70 procent är batterier och elprodukter. Det innebär att värdefulla material trillar ur kretsloppet och att farliga ämnen lätt kommer ut i naturen.

Vad kan hindra oss från förändring?

Konsumtionsmönster kan till viss del vara svåra att förändra. De saker vi omger oss med är ju med

Träff 3.

och formar vilka vi vill vara och hur vi vill bli uppfattade av andra. Men det kan vara värt att fundera över de faktorer som driver oss att vilja konsumera mer. Vad är det som styr oss? Ibland är det svårt att motarbeta den slags belöningskänsla som en ny grej eller klädesplagg kan ge. Det kan också vara svårt att veta hur saker och kläder tillverkas, då de oftast är sammansatta av delar från olika länder och tillverkare. Det kan även vara svårt att vara påläst och uppdaterad om hållbarhet och certifieringar. Många försöker köpa mer second hand, men vissa varor finns inte på begagnatmarknaden eller så har man inte tid att vänta tills man hittar det man behöver. Både vi själva och omgivningen skapar förväntningar på oss som individer och/eller som församling att ha en viss teknik för att få de funktioner man önskar, exempelvis en bättre kamera på mobilen eller en bra projektor i kyrkan.

Varje år kasseras runt 62 miljoner ton el- och elektronikprodukter i världen, vilket gör denna grupp av material till den sorts avfall som växer snabbast. Elektroniskt avfall utgör endast 2 procent av allt avfall men står för hela 70 procent av den totala mängden giftigt avfall.

För att tillverka en mobiltelefon som väger ungefär 170 gram behövs många komponenter som köparen aldrig ser. En sådan komponent är guld, som bland annat ingår i kretskort. Stora utsläpp av farliga kemikalier, som cyanid och kvicksilver, görs när guldet förädlas. Den här sortens avfall brukar kallas för osynligt avfall, eftersom vi som slutanvändare aldrig ser det.

Film 1: Handla second hand och återbruk
Filippa Nielsen, Livsglädje i Landskrona.

Film 2: Använda teknik
Theodor Jirénius, Korskyrkan i Ludvika.

Träff 3.

En undersökning från 2023 bland 1000 svenskar i åldrarna 16–65 år visar att hela 40 procent av svenskarna väljer att köpa en ny smartphone främst för att belöna sig själva. Särskilt gäller det personer mellan 25 och 34 år, där varannan person uppger att de uppgraderar sin telefon av detta skäl.

Vad kan vi börja förändra?

- Återanvänd och återvinn. Återanvänd kläder genom att köpa begagnat och skänk bort gamla kläder.
- För hemelektronik, se till att återvinna gamla apparater på rätt sätt, överväg att hyra eller låna i stället för att köpa nytt.
- Laga i stället för att köpa nytt. Ta hand om kläderna genom att följa tvättråd och laga när de går sönder. Byt batteri eller delar i elektronik i stället för att köpa nytt. Använd saker så länge de fungerar.
- Minska energiförbrukningen. Vid köp, välj det mest energieffektiva och stäng av och dra ur dem när de inte används.
- Stöd hållbara och etiska märken. Välj produkter från företag som har och följer miljövänliga och etiska standarder.
- Kanske gör det störst skillnad om vi använder våra saker under längre tid och avstår från att köpa nytt.

Träff 3.

Samtalsfrågor

1. Fundera över träffens tema och filmer, vilka tankar fick du?
2. Vilken tankar fick du när ni läste texterna från den teologiska bearbetningen (se ruta ovan)?
3. Vad skulle du vilja förändra i din egen konsumtion? Finns det något som du kan tillverka/skapa på egen hand?
4. Hur kan ni som församling se över konsumtion av exempelvis elektronik och annat?
5. Vad kan ni som grupp och församling göra för att förenkla möjligheten att återbruka eller återvinna lokalt?

Träff 4. Att resa

Genom hela Bibeln förflyttar sig människor. I Gamla Testamentet kallas Abraham tillsammans med sin släkt från Ur till ett nytt land och Guds folk går runt i öknen i 40 år. I Nya Testamentet läser vi om Jesus som föds under en resa då föräldrarna rest för en skattskrivning. De vise männen reser långväga för att hylla den nyfödde konungen, Jesus. Och Paulus och hans medarbetare reste runt i världen och predikade evangelium. De levde i en tid när man gick, red och seglade. Man reste på ett sätt som inte i någon större utsträckning påverkade skapelsen. I takt med utveckling och nya uppfinningar har resandet förändrats och därmed också möjligheten att transportera varor och människor. Det är på många sätt till nytta för människan men samtidigt skadar det skapelsen och klimatet. Det är svårt att leva i nutiden utan att resa eller genomföra transporter. Men när vi behöver resa kan vi välja ett lärjunga-perspektiv och försöka minimera skador på Guds skapelse.

“Dagens predikanter har det så lätt, i rörelsens barndom hade vi bara apostlahästarna när vi skulle till församlingar på landsorten, men nu finns det ju buss till de flesta orter där vi har kapell”. Så skrev predikanten Karl Strandberg inför att baptisterna i Dalarna hade 50-årsjubileum i början av 1930-talet. Det här var för nästan 100 år sedan. Våra möjligheter att resa har ökat enormt sedan dess, inte bara med buss och tåg, utan också med flyg. Flygandet fortsätter öka och har blivit alltmer tillgängligt och prismässigt mer överkomligt. Men vårt resande har också kommit att påverka skapelsen negativt.

Läs gärna mer i den teologiska bearbetningen:
"Att fokusera på ett lokalt lärjungaskap, uppmanar kristna att leva i samklang med de ekologiska system de bor inom. Det finns gränser för hur mycket vi kan konsumera och förflytta oss utan att det får negativa konsekvenser för skapelsen och för medmänniskan.”
Citat från den teologiska bearbetningen under rubriken “Tjäna lokalt” i kapitel 4 första stycket.

"Missionen har från början på ett självklart sätt tagit ansvar för att förbättra människor situation genom utbildning, hälsovård och tillgång till vatten mm. Lika självklart behöver vi idag vidga missionsansvaret till att omfatta allt det som miljöförstöring och klimatförändringar slår sönder.”
Citat från den teologiska bearbetningen under rubriken “Ansvar och engagemang” med underrubriken “Missionellt perspektiv på ansvar och engagemang” i kapitel 6, andra stycket.

Resor och transporter

Begreppet ”Resor och transporter” omfattar inrikes- och utrikesresor och transporter som utförs med personbil, lastbilar, båt, flyg och tåg. Utsläpp av växthusgaser från inrikes transporter svarar för nästan en tredjedel av Sveriges totala utsläpp och vägtrafiken står för över 90 procent av dessa. Om Sverige ska nå klimatmålen för transportsektorn till 2030 måste bil- och lastbilstrafiken minska med 30 procent. Det här betyder att vi måste tänka om kring hur vi transporterar oss själva men också hur övrig tung trafik kan ställas om.

Träff 4.

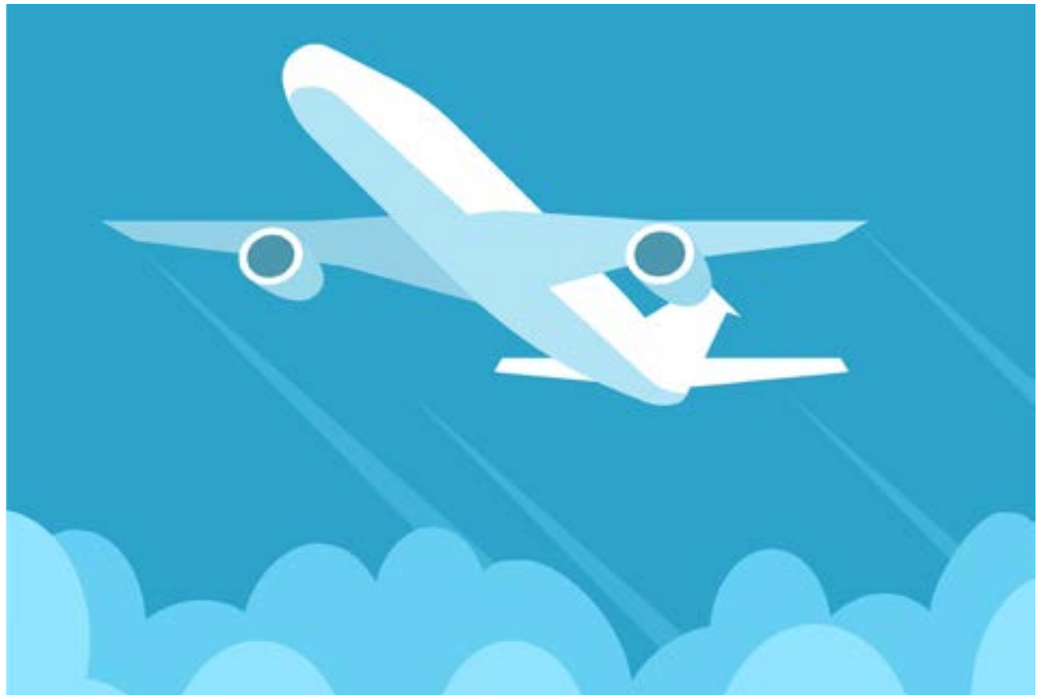

Flyget har en stor negativ påverkan på klimatet eftersom utsläppen sker på hög höjd. Evangeliska Frikyrkan är en missionsrörelse med, för närvarande, partners i över 40 länder. Hur kan vi hitta sätt att odla relationerna med dem, utan att våra resor förvärrar de klimatproblem som våra partners och systerkyrkor redan idag upplever? När vi till exempel sänder någon ut i världen och resan måste göras med flyg, skulle vi i församlingarna kunna kompenserar de ökade utsläppen som resan utgör, på samma sätt som vi samlar ihop pengar till biljetten. Som enskilda kan vi vid resor i Sverige och Europa lägga extra tid för att ta tåget i stället för att flyga. Det skulle dock i sin tur innebära att samhället skulle behöva satsa mer på underhåll av järnvägen och fortsätta erbjuda busslinjer.

Vad kan hindra oss från förändring?

Bilen är en viktig faktor för att människor ska kunna bosätta sig på platser där kollektivtrafik ej är tillgänglig. Bilen symboliserar också frihet för många. Frihetslängtan kan göra det svårt att planera resor utifrån buss- och tågtider. Vardagen skulle upplevas mer krånglig. Därför är resande en svår sak att förändra. En del av oss har funktionshinder som hindrar oss från att enkelt ta oss till olika platser. Det som också skapar utmaning är politiska beslut som påverkar exempelvis möjligheten att bo på landet eller i norra Sverige och att använda sig av buss och tåg. Politiska beslut påverkar tillgängligheten till miljövänliga drivmedel. Trygghet är också en aspekt som gör att vi väljer bil i stället för andra transportmedel. Exempelvis kan en mörk promenad från busshållplatsen eller att låta barnen cykla/gå själva kännas otryggt.

Träff 4.

Klimatsmartsemester.se är websida där man kan utvärdera olika resalternativ utifrån antal resande, fordonsslag och bränsle. Så är till exempel elbil bästa sättet om man reser ensam på en inrikes resa, medan flyget för den ensamresande är miljövänligare än en medelstor bil som drivs med diesel eller bensin på samma sträcka.

Vad kan vi börja förändra?

- Minimera resor och transporter med fossilt bränsle. Om du behöver använda bil, passa på att göra flera ärenden vid samma resa så att antalet resor minskas. Det är de korta sträckorna som ofta bidrar till mest utsläpp från fossildrivna bilar. Du som har möjlighet: se över om nästa bil kan bli mer energisnål och miljövänlig eller om du till och med kan samäga en bil eller bara hyra bil vid behov? Se över möjligheten till samåkning.
- Handla generellt på ett sätt så att transporter minimeras; handla lokalt och minska antalet returer vid e-handel.
- Om det är möjligt – gå, cykla eller ta bussen eller annan kollektiv transport när du ska till jobbet, kyrkan och/eller skjutsa barn. Även här kan vi minska de korta resorna som har störst klimatpåverkan.
- Använd tillgänglig information för att kontrollera om bil eller flyg är bästa alternativ när tåg eller buss inte är möjliga, och välj flygbolag som använder klimatvänligt bränsle.
- Fira semester, men låt flyget vara lyx. Långa flygresor har en kraftig klimatpåverkan. Går det att åka tåg i stället? Går det att semestra närmare så att flyg kan undvikas?
- Klimatkompensera nödvändiga resor. Säkerställ att du kompenserar via en trovärdig aktör eller att du kompenserar på egen hand genom att göra något bra för klimatet, till exempel plantera träd.

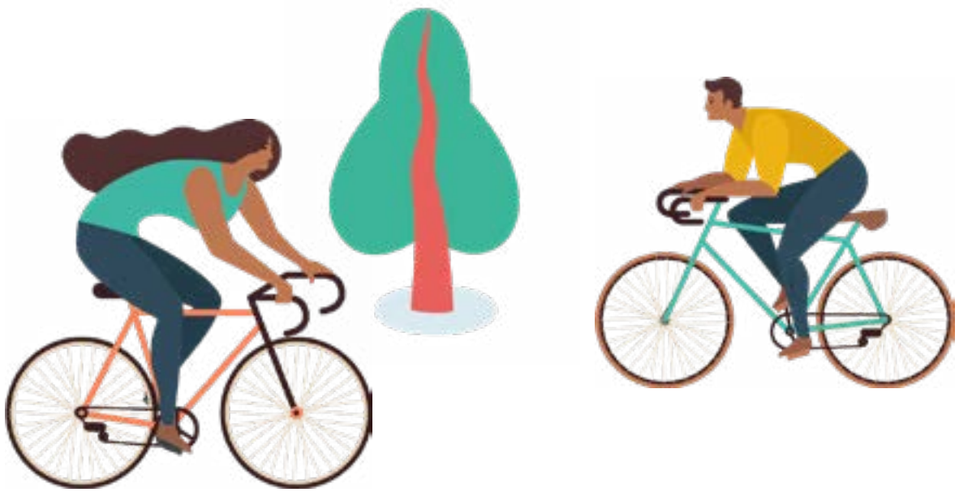

Träff 4.

En flygresa, tur och retur till Thailand släpper ut motsvarande 2,2 ton koldioxid i luften (och ungefär det dubbla om man räknar med höghöjdspåverkan från flygplanen). Det är nästan lika mycket som en vanlig bil släpper ut under ett helt år. Vi behöver komma ner till runt 1 ton koldioxid om året per person för att klara klimatförändringarna. En viktig del är att vi alla gör vårt bästa i vardagen.

Film 1: Resa med familjen
Josefin Stålbert, Filadelfiakyrkan i Örebro.

Film 2: Resa i arbetet
David Davage, Korskyrkan, Umeå.

Film 3: Resa i Brasilien
Om att förändra ett projekts organisation för att minska resor och klimatavtryck, Arthur Nascimento, FEPAS, EFKs partnerorganisation i Brasilien.

Samtalsfrågor

1. Fundera över träffens tema och filmer, vilka tankar fick du?
2. Vilken tankar fick du när ni läste texterna från den teologiska bearbetningen?
3. Vad ser du/ni för möjligheter att förändra resandet och möjligheter att minska transporter kopplade till e-handel?
4. Hur kan ni som församling minska transporter med fossilt bränsle eller klimakompensera exempelvis vid församlingsdagar och läger eller när ni sänder ut människor till andra länder?
5. Hur kan ni påverka politiska beslut lokalt eller nationellt för att förenkla för både enskilda och organisationer att välja resor som ej drabbar klimatet?

Träff 5. Ta hand om hemmet

Människan behöver skydd undan väder och vind. Vi behöver ett hem att bo i. Också som församling behöver vi någonstans att bo. I Bibeln finns många referenser till hus, hem och tempel. I Gamla Testamentet nämns om vikten av att bygga på ett säkert sätt så att ingen ramlar ner från taket. Och i Nya Testamentet hittar vi liknelsen där Jesus talar om vikten av att bygga sitt hus på en stadig grund. Hemmet ska vara en trygg plats. I Hebreerbrevets 13:e kapitel uppmanas vi till gästfrihet, att ta emot människor i våra hem. Våra hem och våra kyrkor är en tillgång, en gåva, som vi kan använda för att göra gott för andra människor. Samtidigt som hemmet är viktigt både som en trygg plats och som en plats för vila och för gemenskap är de troendes verkliga hem hos Gud i evigheten. Våra hem och våra kyrkor är temporära platser där vi får bo och dit vi får välkomna människor. Hemmet blir något som vi ska vårda som en gåva.

Läs gärna mer i den teologiska bearbetningen:
"I ett gammaltestamentligt perspektiv är alltså Guds närvaro och härlighet särskilt uppenbar i templet men här är det viktigt att notera att även skapelsen är en plats eller ett Guds tempel där Hans härlighet uppenbaras".
Citat från den teologiska bearbetningen under rubriken "Skapelsen, templet och Guds närvaro" i kapitel 1 fjärde stycket.

En älskad kyrkobyggnad och ett tryggt hem

Vad är ett hem? Ett allmänt ord som beskriver en gemensam yta. Det kan också vara en älskad kyrkobyggnad eller ett tryggt hem? Våra hus, lägenheter och kyrkor betyder mycket för oss.

De kan ge en hemkänsla eller vara något vi uttrycker oss själva igenom. Det kan också vara en plats där vi och andra får möta Gud, där vi kan tjäna och bli betjänade. Detta är något att vara rädda om, ett privilegium för oss som bor i den rika delen av världen. Men eftersom ungefär 20 procent av genomsnittssvenskens koldioxidavtryck kommer från fastigheter, så blir även våra bostäder och lokaler viktiga ur ett klimatperspektiv. Uppvärmning av hus och uppvärmning av vatten har stor miljöpåverkan, inte minst i Sverige där vi i delar av landet har mycket kalla vintrar. Det har under många år pågått en omställning från fossila bränslen till förnybara energikällor, men det finns både utrymme och behov av mer förnybar el, till exempel sol, vind och vatten. De byggmaterial som används påverkar också miljön. Under årens lopp har det använts material som är giftiga och skadliga för såväl hälsa som miljö.

Träff 5.

När det gäller energiomställningen så kommer vi att behöva mycket mer el i framtiden. Flera stora branscher, till exempel transport och industri, ska ställa om från fossilt till förnybart och då blir elen mycket viktig, även om andra energislag också kommer användas.

För många av oss är både bostaden och kyrkans lokaler viktiga platser. Båda platserna kan kallas för hem. Men vi kan se på våra hem på olika sätt. Att underhålla och vårda hemmen är viktigt för att de ska hålla länge. Att återbruka och att använda hållbara material som framställts klimatsmart är också viktigt. Trend och mode påverkar oss att vilja renovera, inte minst våra bostäder. Risken med dessa trender är att vi lätt drabbas av slit- och slängmentalitet. När vi slänger mycket ökar belastningen på vårt klimat liksom när nytt material ska produceras och transporteras.

Vad kan hindra förändring?

Den som hyr sin bostad behöver förlita sig på fastighetsägarens arbete med att klimatanpassa. För den som äger sin bostad kan klimatanpassning i första skedet innebära en stor ekonomisk insats, till exempel om man ska byta uppvärmningsform eller fönster, tilläggsisolera eller sätta upp solceller. Kyrkan kan vara byggd utifrån äldre byggregler (och till exempel därmed ha sämre isolering) vilket kan innebära en större investering om man vill klimatanpassa.

Vad kan vi börja förändra?

Vi har olika förutsättningar att påverka våra hem och lokaler och dess klimatpåverkan. En sak som dock förenar oss är att vi kan påverka vår energianvändning, exempelvis genom att:

- välja miljömärkt el eller investera i egen produktion av förnybar el genom att installera solceller.
- sänka inomhustemperaturen.
- täta fönster och dörrar för att minska uppvärmningsbehovet.
- vädra snabbt och effektivt.
- spara på varmvatten genom att duscha snabbt och använda diskmaskin i stället för att diska under rinnande vatten.
- vädra kläder i stället för att tvätta och häng din tvätt i stället för att torktumla.
- hålla rätt temperatur i kyl och frys.

För städning kan miljömärkta rengöringsprodukter och städmaterial av återvunnet material göra skillnad. Både hemma och i kyrkan är det bra om det är lätt att källsortera, med tydligt uppmärkta platser för återvinning.

Träff 5.

Film 1: Bygga klimatsmart
Jesper Elsander, Korskyrkan, Borlänge.

Film 2: Klimatanpassa matbutiken
Peter Lindholm, Timmersdala frikyrkoförsamling, Timmersdala.

Film 3: Motståndskraft mot katastrofer
Sylvester Michel Modhu, Klimatanpassning Bangladesh.

Samtalsfrågor

1. Fundera över träffens tema och filmer, vilka tankar fick du?
2. Vilken tankar fick du när ni läste texterna från den teologiska bearbetningen (se ruta ovan)?
3. Hur kan vi ta hand om vårt hem/vår kyrka på ett sätt som inte skadar skapelsen?
4. Vilka steg kan du/ni ta för att för att klimatanpassa hemma?
5. Vilka steg kan ni som församling ta för att klimatanpassa kyrkans fastigheter? Exempelvis vad gäller energi, el, ombyggnationer. Kan fler använda lokalen?

Träff 6. Vad gör vi nu?

”Arbetet för att bekämpa fattigdom, främja mänskliga rättigheter och verka för större ansvarstagande för miljö och klimat, grundas i övertygelsen om alla människors lika värde utifrån Guds vilja i skapelse och frälsning.” (EFKs Tro och självförståelse).

Vad innebär citatet ovan om vi vill vara en hoppets gemenskap? Att exempelvis “...verka för större ansvarstagande för miljö och klimat...”? En del av förändringarna som behöver göras, måste var och en bestämma sig för. Vissa förändringar kanske är lätta, medan andra förändringar kommer att skapa skav och frustration. Men om vi tillhör hoppets gemenskap kan vi hjälpas åt, både i att uppmuntra till de enkla förändringarna, men också i det som kan kännas svårare.

Läs mer i den teologiska bearbetningen:
“Den frikyrkliga församlingen växte fram som en befriad gemenskap, till exempel befrielse från missbruk av alkohol. I vår tid kan församlingens gemenskap vara en förmedlare av befrielse från överkonsumtionens meningslöshet och skapa hopp i en tid av hopplöshet inför skapelsens kris. Här finns det kraft i att formas till hoppets gemenskap.”
Citat från den teologiska bearbetningen under rubriken “Ansvar och engagemang” med underrubrik “Baptistiskt perspektiv på ansvar och engagemang” i kapitel 6 första stycket.

“Begreppet "kognitiv dissonans” kallas det när man upplever sig ha två oförenliga övertygelser, till exempel mellan faktisk kunskap kontra det verkliga livet. Detta skapar ett obehag som vi söker lindra, ibland genom att sticka huvudet i sanden...”
Citat från den teologiska bearbetningen under rubriken “Slutord” i kapitel 6, fjärde stycket.

I samtalsmaterialet finns både utmaningar och tips på vad vi kan göra.
Hur kan nästa steg ska se ut?

Bli konkret

Gå igenom frågorna på nästa sida och fundera över hur det fortsatta arbetet kan se ut. Det kan utmynna i en första skiss för steg framåt för dig som individ och er som församling.

Avsätt först tid att fundera och reflektera kring vilka förändringar som var och en kan göra. Detta kan ni göra enskilt. När alla är klara går ni över till frågorna som riktas till er som grupp eller församling. Skriv gärna ned era svar.

Träff 6.

För den enskilde

1. Vad tar du med dig efter träffarna?
2. Vad vill du börja förändra – på kort och lång sikt?
3. Varför kan det kännas svårt att ge plats för förändring?
4. Vill du att denna grupp ska fortsätta ses? Om ja, på vilket sätt?

För gruppen och församlingen

1. Vad vill ni som grupp eller församling börja förändra – på kort och lång sikt?
2. Varför kan det kännas svårt att ge plats för förändring? Har ni samma slags utmaningar?
3. Vill ni som grupp fortsätta att ses? I så fall, finns några idéer på hur? Lyssna in varandra.
4. Har ni identifierat lokala eller nationella sammanhang som ni borde kroka arm med?
5. Finns det internationella perspektiv som ni vill få med i det fortsatta samtalet, exempelvis genom EFKs partnerkyrkor och -organisationer?
6. Finns det politiker eller andra personer där ni bor som ni kan bjuda in till fortsatta samtal?
7. Hur kan ni fortsätta att hjälpa och stötta varandra till förändring?

Film 1: Att lära sig konsumera mindre – tillsammans

En studiecirkel om klimat och konsumtion, i Immanuelskyrkan i Örebro.

Film 2: Hur går vi vidare

Om att initiera ett klimatansvar i församlingen, Hållbarhetsrådet, Saronkyrkan i Göteborg

Film 3: Studiematerial i Brasilien

Om en systerkyrka som tagit fram ett klimatmaterial för församlingsrörelsen, Cassia Keren, EFKs partnerorganisation CIBI, Brasilien.

Till sist

Genom gemenskapen skapas möjligheter att vi tillsammans formas till lärjungar som har en trovärdig livsstil i relation till skapelsen. Gemensamma strategier och handlingsmönster kan mejslas fram för hur vi kan vårda skapelsen och predika evangelium för den. Tillsammans kan vi utgöra en röst som påtalar de orättvisor som klimatförändringarna tydliggör och förstärker. Tillsammans kan vi utgöra en hoppets gemenskap för de som har tappat hoppet.

Vår tro uppmuntrar oss till att gå längre än det omgivande samhället. Vi är Kristi kropp och vi har varandra som stöd och Anden som hjälpare. Vi kan uppmuntra varandra både som individer och som församling att göra val som förändrar vår livsstil i enlighet med evangeliet – för den här världens skull.

Vi tror också att vi, utifrån vår baptistiska identitet, har en särskild uppgift att vara en profetisk röst in i samhället, lokalt där vi bor men också globalt. Som avslutning delar vi därför uppmaningen från Kapstadsöverenskommelsen andra del som är ett handlingsprogram:

År 1974 hölls en internationell evangelisations- och missionskonferens i Lausanne där en evangelikal trosbekännelse antogs. Denna konferens har följts av två konferenser. Den andra i Manilla 1989 och den tredje i Kapstaden 2010. Vid den senare antogs Kapstadsöverenskommelsen som består av dels en trosbekännelse, dels ett handlingsprogram.

Fortsätt nästa sida

Till sist

”Vi uppmuntrar kristna världen över att:
A) anlägga livsstilar som avstår från konsumtionsmönster som förstör eller förorenar miljön;

B) använda sig av lagliga medel för att påverka regeringar att låta moraliska krav gå före politisk hänsyn i frågor som rör miljöförstöring och potentiella klimatförändringar;

C) erkänna och uppmuntra den missionskallelse som finns a) hos kristna som engagerar sig i hur jordens resurser bäst ska utnyttjas för människors behov och välfärd med hjälp av jordbruk, industri och sjukvård, och b) hos kristna som engagerar sig i hur jordens naturliga miljöer och arter bäst ska bevaras och återställas med hjälp av naturvård och påtryckningar. Båda dessa grupper har samma mål, för båda tjänar samma skapare, försörjare och förlossare.”

Tipslista

Det finns en lista på litteratur i den teologiska bearbetningen. Det finns mycket att läsa och titta på gällande klimatet, nedan finns några axplock för att fördjupa och fortsätta samtalet.

Film
- UR play (utbildningsradion) har ett flertal program om klimat som även är anpassat för barn och unga.
- “Hållbarhet och existens” 5 avsnitt om det existentiella perspektivet på hållbarhet. Finns på Bilda.nu alternativt UR play

Hemsidor
- Sveriges Lantbruksuniversitet www.slu.se
- Livsmedelsverket www.livsmedelsverket
- Boverket www.boverket.se
- Grön kyrka www.gronkyrka.se
- Svenska Naturskyddsföreningen www.naturskyddsforeningen.se

Studiematerial
- “Slow fashion” ett studiematerial från Bilda om klädindustrin med tillhörande filmer.
- “Kyrkan och skapelsen” ett studiematerial från Grön Kyrka och Bilda.
- “Globala målen” är ett studiematerial om Agenda 2030 som även passar för en yngre målgrupp. Framtaget av Lepramissionen och Bilda.

Böcker
- “God Jord” skriven av Johannes Widlund. Till denna bok finns även tillhörande samtalsfrågor.
- “Därför sörjer jorden” skriven av Peter Halldorf. Till denna bok finns även tillhörande samtalsfrågor.
- "Värna den jord som Gud älskar" skriven av Sveriges Kristna Råd.
- "Evigheten och jorden" skriven av Joseph Sverker.

Lovsång
Climate Vigil Songs – The Porter´s gate

Bilda

EVANGELISKA
FRIKYRKAN